

LEIDINGGEVEN AAN 21E-EEUWS ONDERWIJS

‘Dit is het nieuwe leren’

Het geven van instructie en feedback op maat staat hoog op de onderwijsagenda. Op steeds meer scholen gaat dit gepaard met een andere organisatie van de lessen, ondersteund door digitale leermiddelen als video-instructie en tablets, waarmee leerlingen zelfstandig leren. Die ontwikkeling vraagt om schoolleiders die het top-downdenken durven los te laten en zeggenschap voor de leerkracht over het inzetten van ict. TEKST LISETTE BLANKESTIJN

“Om te kunnen differentiëren kiezen scholen er vaak voor om de klassikale instructie te vervangen door andere activiteiten. In het basisonderwijs zie je dat er vaak in verschillende groepjes wordt gewerkt. Bijvoorbeeld: een groepje leerlingen maakt zelfstandig sommen op de *tablet*, een ander groepje krijgt inhoudelijke instructie van de leerkracht, weer andere kinderen doen met een ondersteuner een samenwerkingsopdracht.” Aan het woord is Martine Maes, senior adviseur sociale innovatie bij InnovatieImpuls Onderwijs. “Ict kan hier toegevoegde waarde hebben. Vooral in het voortgezet onderwijs zien we bijvoorbeeld dat docenten die werken volgens het principe *flipping the classroom* in hun lessen meer tijd kunnen besteden aan het

“Ik zie potentiële voordelen als uitgevers kwalitatief goede filmpjes zouden aanbieden bij de reguliere methode.”

verdiepen van de stof, het oefenen van het probleemoplossend vermogen en aan *21st century skills* als samenwerken.”

Flipping the classroom Bij flipping the classroom worden de lessen en het huiswerk letterlijk omgedraaid. De leerlingen krijgen buiten de les instructie via video's en andere online bronnen, die de docent meestal maakt of selecteert. In de klas werken de leerlingen aan

verwerkingsopdrachten, projecten en metacognitieve vaardigheden. Het 'flipping'-concept is verwant aan de online instructiefilmpjes van de Khan Academy. Maar: "Leerlingen thuis filmpjes laten kijken is slechts een element van flipping the classroom", weet Maes. "Het 'geflipte' zit 'm erin dat niet iedereen in de klas hetzelfde doet op hetzelfde moment. Zo zien we bij de SlimFit-scholen (een van de experimenten van de InnovatieImpuls Onderwijs) dat traditionele klassen doorbroken worden, soms letterlijk. Teams van leerkrachten, onderwijsondersteuners en ouders werken met grotere groepen kinderen en bedienen hen daarbij zoveel mogelijk op maat."

Extra handen Dat gebeurt bijvoorbeeld op SlimFit-school Op 't Hof in Tricht. "In mijn unit zitten 53 leerlingen uit groep 6/7/8," vertelt Helga Bongers (unitleider en leerkracht). Soms zijn de tussendeuren open, soms dicht. 's Middags staan we met twee leerkrachten op de unit, maar in de ochtenden hebben we er een lerarenondersteuner bij. Zij begeleidt het zelfstandig werken, bijvoorbeeld als een groepje met een digitale methode bij het digibord of op de

iPads werkt. De leerkrachten geven ondertussen instructie aan andere leerlingen, maken instructiefilmpjes, remediëren, enzovoort. De leerlingen zijn per vak ingedeeld in niveaugroepjes, waarbij ze niet aan hun leerjaar gebonden zijn." "Door deze manier van onderwijs organiseren hebben wij extra handen beschikbaar voor de leerlingen", zegt Op 't Hof-directeur Margreet van Iterson. "Ik zag dat het voor de leerkrachten lastig was om alle leerlingen met hun verschillende niveaus in onze grote groepen op maat te bedienen. Door functies op verschillende niveaus in te zetten, handelingsgericht te werken en ict in te zetten en hebben we het leerrendement kunnen verhogen. Voor het personeel is dit een heel proces geweest. Toen we begonnen heb ik hen eerst eens een les laten wisselen met een andere leerkracht. De meesten vonden het leuk, ze gingen anders naar de kinderen kijken. In kleine stapjes zijn we naar een meer open cultuur gegaan, waarin onderlinge communicatie en feedback heel belangrijk is." Bongers: "Bij die communicatie gebruiken we zelf ook veel ict. We delen bestanden, houden contact via een Whatsapp-groep en vergaderen soms via Skype."

In de ontwikkeling naar unit-onderwijs onderscheiden sommige leerkrachten zich als kartrekker, vertelt Van Iterson. "Dat werden de unitleiders. Zij maken deel uit van het managementteam en samen spreken we constant onze visie op leren door. Als directeur bedenk ik wat de volgende stap moet zijn, maar ik geef de unitleiders veel ruimte om binnen onze visie mee te denken over

de inzet van middelen en personeel. Binnen de veiligheid van de school hebben we zo een leergemeenschap van het team, de kinderen en de ouders. We leren met en van elkaar." Maes van InnovatieImpuls Onderwijs: "Het is belangrijk dat de schoolleider zelf gelooft in het anders organiseren van het onderwijs. Ook de ouders moeten meegenomen worden. Die hebben er vaak moeite mee dat het onderwijsproces anders is dan ze gewend zijn en dat hun kinderen meer verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces krijgen. Maar het begint bij het team: de leerkrachten moeten het zien zitten."

'HET 'GEFLIPTE' ZIT 'M ERIN DAT NIET IEDEREEN IN DE KLAS HETZELFDE DOET OP HETZELFDE MOMENT'

"Ik wil niet de leerkracht-leerlingratio veranderen, maar wel met flexibele groepsvormen werken."

Snappet Daarvan is ook Tea Zwarts zich bewust. Ze is directeur van vier scholen van het bestuur Gereformeerd Primair Onderwijs West-Nederland (GPO-WN) waar veel met ict wordt geleerd. “Voor mij zijn de middelen niet leidend voor het onderwijs, ik stuur op het gedrag van leerkrachten. We werken vanuit een bepaalde visie en doelen, en daarbij hoort dat we werken met moderne digitale leer-middelen. Op twee van mijn scholen (G.B.S. De Wegwijzer in Zwijndrecht en G.B.S. De Mozaïek in Krimpen aan den IJssel) doen we daarom een pilot met Snappet, een digitale tool waarmee de leerlingen basisvaardigheden zoals rekenen oefenen op een tablet.” Een feedbacksysteem zorgt ervoor dat de leerling meteen ziet wanneer hij een fout heeft gemaakt. In het *dashboard* ziet de leerkracht welke fouten er zijn gemaakt door welke leerlingen. “We onderzoeken of we daarmee het actief leren van kinderen kunnen bevorderen.”

“Omdat het bij Snappet voor de leerkracht meteen duidelijk is welke leerling met welk onderdeel moeite heeft, vraagt dat om snelle en gerichte feedback”, licht Zwarts

‘DOOR FUNCTIES OP VERSCHILLENDE NIVEAUS IN TE ZETTEN, HANDELINGS-GERICHT TE WERKEN EN ICT IN TE ZETTEN HEBBEN WE HET LEERRENDEMENT KUNNEN VERHOGEN’

“Als ik een rekenles geef, peil ik voortdurend of mijn leerlingen het snappen. Dat mis je bij een filmpje. De kracht van goede instructie zit in de interactiviteit.”

toe. “Sommige leerkrachten werken graag met dit soort *tools*, anderen hebben er meer moeite mee en zijn onthand als het internet het bijvoorbeeld even niet doet. Het niveau van de leerkracht moet omhoog, want elke fout en goed wordt uitvergroot. Hoe pas je je onderwijs zo aan dat ieder kind een goed aanbod krijgt? Hoe kies je je doelen? Dat zijn boeiende vragen. Dit is een leertraject, ik ga hierover zelf uitgebreid met het team in gesprek. Samen nadenken. Deze pilot was niet begroot dus ruimte voor cursussen is er niet, maar ik geloof sterk in eigenaarschap. Ik zie een professionele leergemeenschap voor me om ons hierin verder te bekwamen en de voordelen optimaal te benutten. Niet door de leerkracht-leerlingratio te veranderen, maar wel door met flexibele groepsvormen te werken. Dat kan door de mogelijkheid van snelle feedback, die Snappet biedt. Dat brengt ook Passend onderwijs weer een stap dichterbij. Ik denk ook dat dit soort tools zich leent voor functiedifferentiatie, vooral waar het de kwaliteitszorg betreft. Denk aan de rekencoördinator: die heeft een complete leerlijn voor rekenen samengesteld uit alle mogelijke bronnen.” Zwarts denkt dat iedere school ict zou moeten kunnen inzetten bij het leren, zo lang er aandacht is voor de grote rol van de leerkracht waar het gaat om instructie en feedback, en voor het belang van de goede relatie tussen leerkracht en kind. “Dat betekent ook dat het sociaal-emotioneel klimaat in de klas in orde moet zijn, want de kinderen hebben razendsnel in de gaten wie waar is met de lesstof. Als collega’s zich niet bewust zijn van hun eigen rol en als er iets misgaat de schuld buiten henzelf, dan werkt het niet.”

QR-code De verhalen uit het vo over flipping the classroom met filmpjes, inspireerden Paul Koning, leerkracht van groep 7 op obs de Oversteek in Nijmegen, om twee instructiefilmpjes te maken. “Die heb ik ingezet tijdens een rekenblok. Ook maakte ik er een pagina met oefenmateriaal bij. Het vervaardigen van die filmpjes bleek een tijdrovende kwestie. Ik vraag me bovendien af of deze methode meerwaarde heeft. De kracht van goede instructie zit in de interactiviteit. Als ik een rekenles geef, peil ik voortdurend of mijn leerlingen het snappen. Dat mis je bij een filmpje. Daar komt bij: onze school

geeft niet veel huiswerk mee. De leerlingen moeten dus op een van de schoolcomputers de filmpjes bekijken. Als we tablets zouden hebben zou dat makkelijker gaan, die zet je even snel aan en uit. Op een andere school zag ik leerlingen die dankzij werk van pabo-studenten QR-codes bij hun rekenmethode hadden. Als ze een som niet snapten scanden ze die code met hun telefoon en kregen dan snel een filmpje met uitleg.

‘DE MOGELIJKHEID VAN SNELLE FEEDBACK BRENGT OOK PASSEND ONDERWIJS WEER EEN STAP DICHTERBIJ’

Ik zie wel potentiële voordelen als uitgevers kwalitatief goede filmpjes zouden aanbieden bij de reguliere methode. Leerlingen die meer willen kun je zo iets extra’s geven, leerlingen die iets niet snappen kunnen extra uitleg krijgen. Met goede multimediale leermiddelen zou ‘flipping’ kunnen bijdragen aan leren op maat en een hoger leerrendement.”

‘Geen hightech nodig’ Alex de Koning is boven-schools ict-coördinator bij PCPO Barendrecht en Ridderkerk. “Wij oriënteren ons op een elektronische leeromgeving (ELO), waar de leerkrachten huiswerk, taken en filmpjes op kunnen zetten. We werken niet volgens de principes van flipping the classroom, maar een ELO maakt dat wel makkelijker. Ik denk dat het thuis bekijken van bijvoorbeeld een filmpje goed is om betrokkenheid met het onderwerp te genereren. Als je voorkennis aanreikt, weten ze er al iets van als ze er later in de klas mee aan de slag gaan. Daar zijn trouwens echt geen ingewikkelde hightech-toepassingen voor nodig. Als leerkracht en leerlingen maar online met elkaar kunnen communiceren (bijvoorbeeld

Nieuw!

MASTERCLASS LEREN IN DE 21^E EEUW

De AVS biedt de masterclass ‘Leren in de 21e eeuw’. Er is een masterclass ‘basis’, met thema’s als het organiseren van het werken met tablets, interactieve instructie, digitale datafeedback en investeringen in infrastructuur. De masterclass ‘verdieping’ is bedoeld voor scholen die al (bijna) werken met tablets in een interactieve leeromgeving of nieuwe digitale leermiddelen gebruiken. Thema’s zijn onder andere: effecten van digitale leermiddelen op leeropbrengsten en sturen op (digitale) data.

Doelgroep: schoolleiders, schoolbesturen (eventueel samen met de ict-coördinator)

Data masterclass basis: 7 maart, 4 april of 16 mei

Data masterclass verdieping: 28 maart, 11 april of 23 mei

Meer informatie en inschrijven: www.avspifo.nl

een e-mail met een link kunnen sturen), is dat voldoende. Er staat veel bruikbaar materiaal op websites als Methodelink en KlasseTV. Verder gebruiken we digiborden en de leerlingen werken op tablets met Snappet. Dit is het nieuwe leren.” |

MEER WETEN?

www.innovatieimpulsonderwijs.nl (experiment SlimFit)

Twitter: #flipdeklas

www.kennisnet.nl/themas/flipping-the-classroom/

www.facebook.com/flippingmyclassroom

www.youtube.com/user/webredactiezwijzen (instructiefilmpjes)

<http://obsdeoversteek.yurls.net>

www.videobijdeles.nl

Leiders voor de toekomst
AVS congres – 14 maart 2014

Meer 21^e-eeuws leren op het AVS-congres 2014

Er vinden twee gerelateerde sessies plaats over dit thema tijdens het AVS-congres op 14 maart. Martine Maes (InnovatieImpuls Onderwijs) gaat vanuit organisatorisch en managementperspectief in op de mogelijkheden van het doorbreken van jaarklassen-structuren en het op maat werken met grotere groepen kinderen, onder andere door de inzet van ict. Schoolleider Margreet van Iterson en unitleider Helga Bongers van obs Op ‘t Hof zijn betrokken bij de workshop. Fred Verboon en enkele leerlingen vertellen in een andere sessie over *21st century initiatives* zoals *flipping the classroom* en het Nederlandse Entreprenasium (www.entreprenasium.nl).

Meer informatie en inschrijven: www.avs.nl/congres2014

Tot en met 7 februari aanstaande geldt een aantrekkelijke vroegboekorting, dus schrijf u snel in!